

Народна банка на Република Македонија
ДИРЕКЦИЈА ЗА МОНЕТАРНА ПОЛИТИКА И ИСТРАЖУВАЊЕ

Најнови макроекономски показатели
Преглед на тековната состојба

февруари 2015 година

Најнови макроекономски показатели

Преглед на тековната состојба - влијанија врз монетарната политика

Прегледот на тековната состојба има за цел да даде осврт на најновите макроекономски податоци (ноември - јануари 2015 година) и споредба со последните макроекономски проекции (октомври 2014 година). Со тоа ќе се утврди колку тековната состојба во економијата соодветствува со очекуваните движења на варијаблите во претходниот циклус на проекции. Прегледот е фокусиран на промените на екстерните претпоставки и остварувањата кај домашните варијабли и на тоа како овие промени се одразуваат врз амбиентот за водење на монетарната политика.

Глобалното економско окружување, во основа, не е значајно променето споредено со последните оценки. Неизвесноста и понатаму останува, а најновите показатели и натаму упатуваат на зголемени идни ризици споредено со октомвриските проекции. Во однос на евро-зоната, последните високофреквентни показатели за растот и декемвриското благо намалување на невработеноста на 11,4% покажуваат мало закрепнување на економијата, но не доволно за поголемо искористување на потенцијалот на економијата и за намалување на ризикот од продолжена дефлација. Ова се потврдува и со првичните податоци за инфлацијата во евро-зоната за јануари. Во услови на пад на цените на енергентите и слаба побарувачка, податоците покажуваат продлабочување на падот на ценовното ниво на 0,6% (пад од 0,2% во декември на годишна основа) и сведување на базичната инфлација на историски минимум од 0,5%. На состанокот одржан во јануари 2015 година, ЕЦБ започна со најавуваното „квантитативно олеснување“, во обем којшто е двојно поголем од очекуваниот. Имено, на овој состанок ЕЦБ ја објави новата проширена програма за откуп на финансиска актива во евро-зоната со која се предвидува директен откуп на хартии од вредност издадени од приватниот и на јавниот сектор од страна на централната банка. Така, покрај двете програми за откуп на хартии од вредност обезбедени со актива и на обезбедени обврзници издадени од финансиски институции од евро-зоната деноминирани во евра, коишто ЕЦБ ги активираше во последниот квартал на 2014 година, со новата програма се предвидува и откуп на хартии од вредност издадени од земјите-членки на евро-зоната, но и од одредени европски институции. Се очекува програмата да се спроведе во периодот од март 2015 година до септември 2016 година со можност за нејзино продолжување сè додека не се обезбеди одржливо конвергирање на стапката на инфлација во евро-зоната кон нивото од околу 2% на среден рок. Со програмата се предвидува месечно да се откупува финансиска актива во износ од 60 милијарди евра (вклучувајќи го тука и откупот на хартии од вредност обезбедени со актива и на обезбедени обврзници издадени од финансиски институции од евро-зоната деноминирани во евра), со што се оценува вкупниот износ на програмата да изнесува околу 1.000 милијарди евра. Со оваа програма се обезбедува натамошно олабавување на монетарната политика преку зголемување на билансот на состојба на ЕЦБ, а во функција на поддршка на процесот на економско закрепнување.

Гледано низ призмата на одделните квантитативни показатели за надворешното окружување за македонската економија, оцените за странската ефективна побарувачка за периодот 2014 - 2015 година претрпеа мали промени во однос на октомвриската проекција. Новите оценки упатуваат на послабо закрепнување на странската побарувачка, во голема мерка заради послабите

економски изгледи во Србија и во Германија. За 2016 година не се направени промени во очекувањата за растот на странската побарувачка. **Промените во очекувањата за цените на примарните производи се во различна насока.** Последните движења и оценки за **светските цени на нафтата** и понатаму упатуваат на пониски ценовни нивоа на овој енергент во однос на октомвриските очекувања, и со тоа помали притисоци врз инфлацијата и условите на размена во 2015 година. Повторен раст на цените на нафтата се очекува во 2016 година, наспроти стагнацијата којашто се очекуваше во октомвриските проекции. Најновите движења на **цените на металите** укажуваат на нешто поповолни поместувања и кај никелот и кај бакарот, споредено со октомвриските проекции. Во однос на **цените на храната**, последните податоци за житните култури укажуваат на повисоки ценовни нивоа за овие производи, што упатува на нешто повисоки увозни притисоци преку овој канал врз домашната инфлација и условите на размена, споредено со октомвриските проекции. Сепак, во однос на минатомесечните оценки, овие цени се ревидирани во надолна насока. Честите корекции во очекувањата за цените на примарните производи ја потврдуваат големата неизвесност во однос на нивните идни движења.

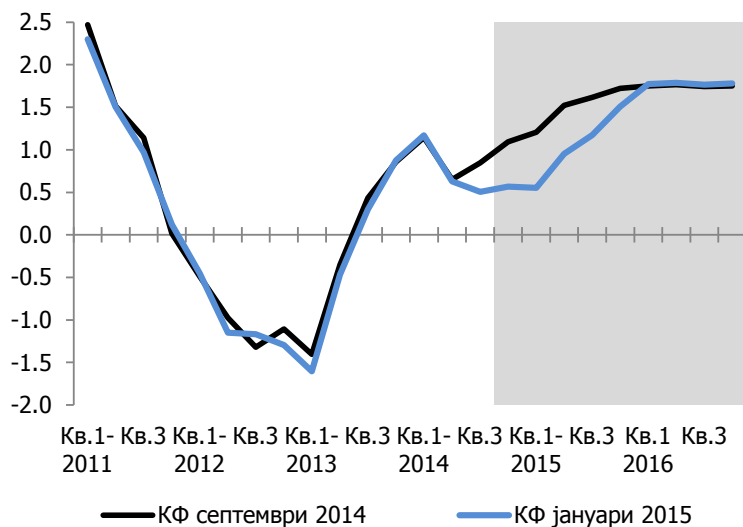
Споредбата на последните макроекономски показатели со нивната проектирана динамика во рамки на октомврискиот циклус проекции не упатува на поголеми отстапувања во одделните сегменти од економијата. Од аспект на показателите коишто се значајни за монетарната политика, во отсуство на нови податоци се повторува констатацијата според која **инфлацијата заклучно со декември соодветствува со октомвриската проекција.** Во четвртиот квартал, општото ценовно ниво продолжи да се намалува на годишна основа, но со малку побрзо темпо. Најголем поединечен придонес за падот имаше енергетската компонента, одразувајќи ги намалените светски цени на нафтата. Во негативна зона, по подолг временски период, во последниот квартал влезе и базичната инфлација. Цените на храната и понатаму се намалуваат, но побавно во однос на претходните два квартала. Во просек за цела 2014 година, ценовното ниво се намали за 0,3%, како резултат на намалувањето на цените на енергијата и храната и значајно забавениот раст на базичната инфлација. Со оглед на промените во очекувањата кај цените на нафтата, постојат надолни ризици во однос на проектираната инфлација за 2015 година. Сепак, треба да се има предвид дека неизвесноста околу идното движења на светските цени на нафтата и можноста за ненадејни промени кај оваа категорија се големи. Воедно, во меѓувреме се појавија фактори на ризик што делуваат во нагорна насока, односно неповолните временски прилики во домашната економија, но во моментот е тешко да се направи попрецизна оценка на нивниот ефект.

Најновите податоци за девизните резерви покажуваат нивно умерено намалување од почетокот на 2015 година (без ефектите од ценовните и курсни разлики и ценовните промени на хартиите од вредност), што соодветствува со очекувањата со октомвриската проекција. Анализирајќи преку факторите на промена, намалувањето на резервите и во овој период е последица на трансакциите за сметка на државата. Од друга страна, движењата на девизниот пазар се поволни, при што во јануари НБРМ продолжи со откуп на девизи. Последните расположливи показатели за билансот на плаќања заклучно со ноември, ги потврдуваат констатациите за помал дефицит во тековната сметка во 2014 година, при нешто помали финансиски приливи од очекуваните. На ваков заклучок упатуваат и податоците за надворешнотрговската размена заклучно со декември, коишто покажаа помал трговски дефицит од проектираниот, при подобри извозни остварувања главно на новите извозноориентирани капацитети. Анализата на показателите на адекватност на девизните резерви покажува дека тие и понатаму се движат во сигурна зона.

Најновите високофреквентни податоци за економската активност за последниот квартал на 2014 година и понатаму упатуваат на натамошен раст на домашната економија, со веројатно слично темпо како и во претходниот квартал. Континуитетот на раст на економијата во последното тримесечје се согледува преку најголемиот дел од секторските показатели, со исклучок на градежните работи, коишто при висока споредбена основа и понатаму бележат годишен пад. Досегашните движења кај показателите за економската активност упатуваат на можност за нешто поголем раст во 2014 година од очекуваниот. **Во однос на монетарните движења,** финалните податоци за кредитниот пазар во декември ги потврдија првичните оценки за натамошно засилување на растот на кредитите и поголемо распределување на кредитното финансирање на корпоративниот сектор. Ваквите движења придонесоа за надминување на проектираниот квартален раст за четвртиот квартал според октомвриската проекција. Со тоа, годишната стапка на раст на вкупните кредити во декември изнесува 10%, што е над проекцијата за четвртиот квартал од 8,7%. Во однос на депозитниот потенцијал, во текот на декември дојде до значително засилување на месечната динамика на раст, со што и депозитите ја натфрлаат октомвриската проекција за последниот квартал. Најновите оценки за нивото на **каматната стапка ЕУРИБОР укажуваат на пониско ниво во периодот на 2015 - 2016 година споредено со октомвриската проекција.**

Последните макроекономски показатели и оценки не упатуваат на поголеми промени во констатациите за амбиентот за спроведување на монетарната политика и за ризиците во однос на оцените дадени во рамки на октомвриските проекции. Девизните резерви од почетокот на годината бележат мал пад, што е во согласност со очекувањата. Показателите за адекватноста на девизните резерви остануваат во сигурна зона. Ризиците од надворешното окружување и понатаму остануваат неповолни и дополнително се нагласени со влошените перспективи за економскиот раст во евро-зоната и постојаните геополитички тензии. Кај инфлацијата, остварувањата со декември се во линија со октомвриската проекција, со надолни ризици околу проекцијата на идната динамика на инфлацијата, заради големиот пад на цените на енергентите. Показателите за економската активност за последното тримесечје на 2014 година упатуваат на нешто посолидни остварувања од очекуваните. Финалните податоци со декември ги потврдуваат оцените за повисок кредитен раст од проектираниот.

Странска ефективна побарувачка (годишни стапки на промена во %)

Извор: „Консензус форкаст“ и пресметки на НБРМ.

Најновите податоци и оцени упатуваат на нешто понизок раст на странската ефективна побарувачка¹ во 2014 година од очекуваниот во октомври...

...при што сега се оценува дека овој раст изнесува 0,7%, наспроти октомвриската проекција од 0,9%.

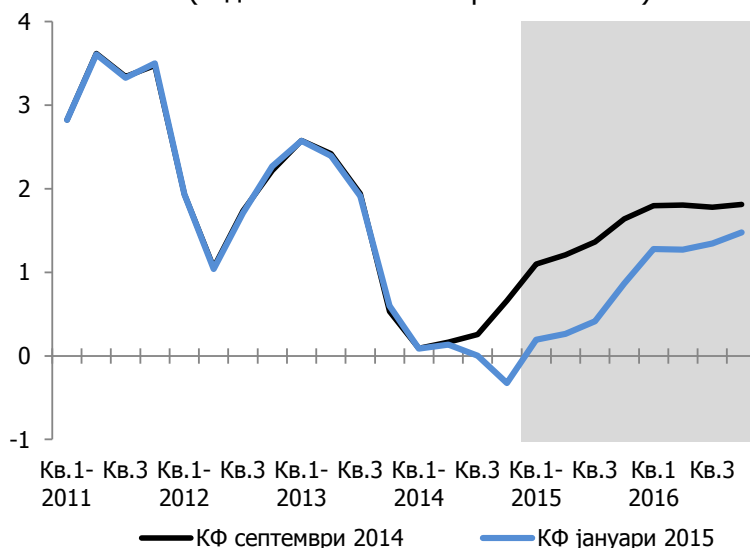
Ваквата надолна ревизија речиси во целост се должи на коригираните проекции за економскиот раст во Србија и Германија, кој сега се оценува дека ќе биде понегативен, односно понизок во споредба со октомвриската оцена, соодветно.

Понеповолните очекувања за растот на овие два најзначајни извозни партнера, и во помал дел очекувањата за понизок раст во Бугарија, се главните детерминанти на надолната ревизија на проекцијата за растот на странската ефективна побарувачка во 2015 година, којашто е намалена од 1,5% во октомври на 1 %.

Од друга страна, за 2016 година остануваат очекувањата за раст на странската побарувачка од 1,8%.

¹ Ревизиите на податоците во историјата делумно се одраз на користењето нови серии за земјите вклучени во пресметката, коишто се изготвени според методологијата на Европскиот систем на сметки 2010 (ECC 2010).

Странска ефективна инфлација (годишни стапки на промена во %)

Извор: „Консензус форкаст“ и пресметки на НБРМ.

Најновите податоци укажуваат дека остварената странска ефективна инфлација во 2014 година изнесува 0%, што претставува надолна корекција во споредба со октомвриската проекција од 0,3%...

...при пониски остварувања од очекувањата за втората половина на 2014 година кај сите наши увозни партнери.

Притоа, надолната ревизија на странската инфлација во 2014 година главно се објаснува со поголемиот пад на цените во Србија² и во Бугарија, како и пониската инфлација во Германија во однос на очекувањата.

Во 2015 година е извршена значителна надолна ревизија на оцената на странската инфлација, којашто се предвидува да остане ниска и да изнесува 0,4%, што е повеќе од тројно пониско од октомвриската проекција од 1,3%.

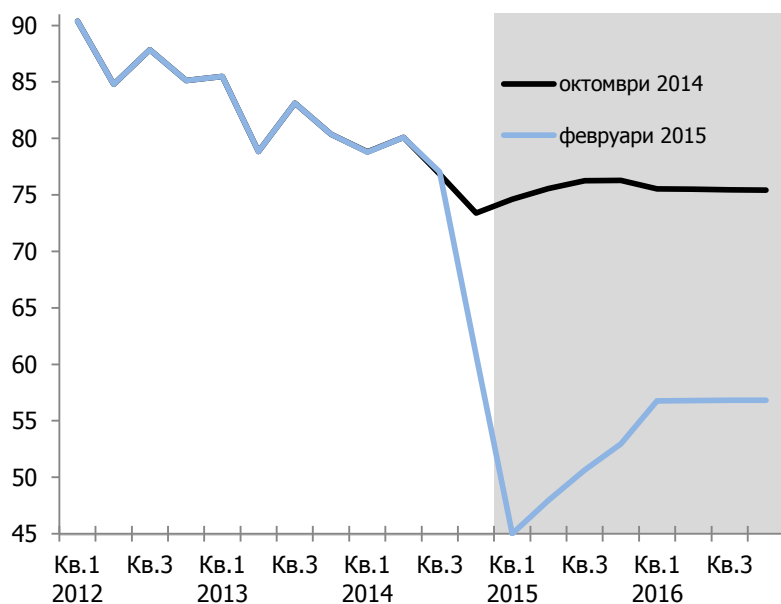
Притоа, кај сите наши партнери се предвидуваат пониски стапки на инфлација од очекуваните во октомври...

...а најголемо влијание за надолната ревизија имаат ревидираните проекции за потрошувачките цени во Србија, Германија, Хрватска и Бугарија.

Се очекува странската ефективна инфлација да забрза на 1,4% во 2016 година, што сепак претставува надолно отстапување во однос на октомвриската проекција од 1,8%.

² Инфлацијата во Србија е негативна по корекцијата за промените во девизниот курс. Без овие корекции, инфлацијата во Србија е позитивна.

Нафта „брент“
(квартален просек, евра/барел)

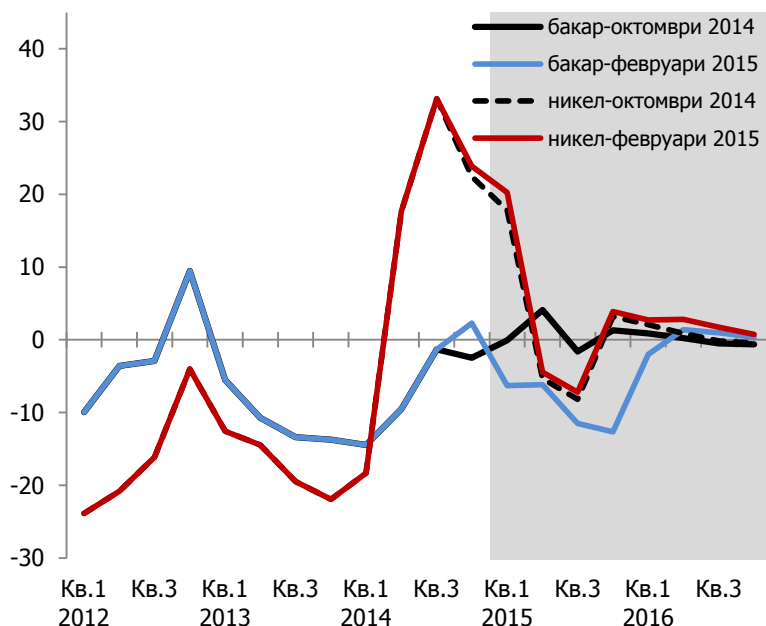
Извор: ММФ и пресметки на НБРМ.

Според последните оцени за движењето на цената на нафтата, се предвидува дека во 2015 година ќе дојде до значително подлабок пад од очекуваниот во октомвриската проекција...

...при што се очекува дека понудата на нафта на светските пазари ќе остане висока, во услови на засилено производство во САД и надминување на планираниот лимит за производство на земјите од ОПЕК. Дополнително надолно влијание врз цената на нафтата се очекува и од релативно ниската глобална побарувачка и неизвесноста околу глобалниот економски раст.

Во 2016 година се предвидува дека цената на нафтата повторно ќе расте, спротивно на очекуваната стагнација со октомвриските проекции. Сепак, како ниво таа би била пониска од октомвриската проекција. Ваквите движења претставуваат одраз на очекувањата за постепено урамнотежување на пазарот, пред сè преку приспособување на понудата од САД, со оглед на континуирано ниските нивоа на цената на нафтата.

Цени на никелот и бакарот во евра
(годишни промени во %)

Извор: ММФ и пресметки на НБРМ.

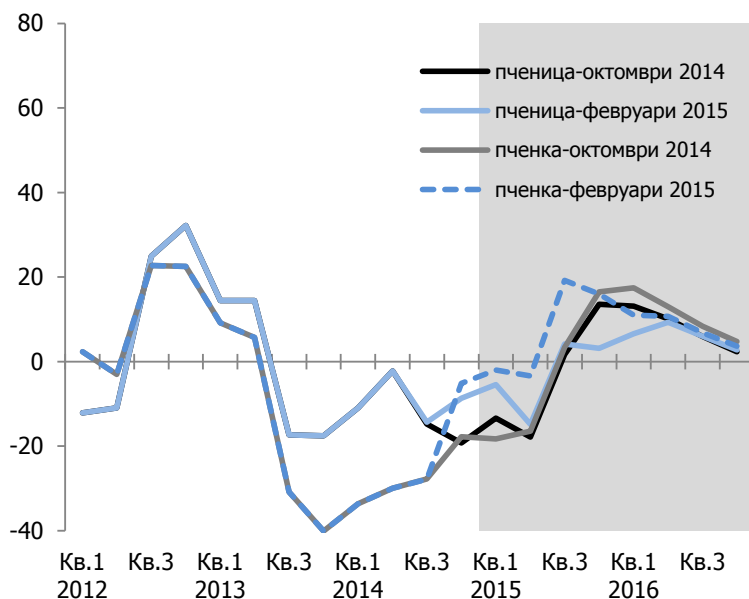
Во 2015 година се очекуваат дивергентни движења на цените на металите изразени во евра, во споредба со октомвриската проекција.

Така, според најновите проекции се предвидува раст на цената на никелот во 2015 година, што ќе биде минимално повисок од очекувањата во октомври...

...додека цената на бакарот ќе оствари значителен пад наместо претходно очекуваниот минимален раст, како резултат на економското забавување на Кина и евро-зоната и сеуште присутните вишоци на овој метал на светските пазари.

Од друга страна, се очекува цените на металите во 2016 година да забележат умерен раст, којшто би бил сличен на очекуваниот со октомвриската проекција.

Цени на пченицата и пченката во евра
(годишни промени во %)

Извор: ММФ и пресметки на НБРМ.

Со најновите оценки за 2015 година е извршена нагорна ревизија на очекуваните ценовни промени на житните култури во однос на октомвриската проекција.

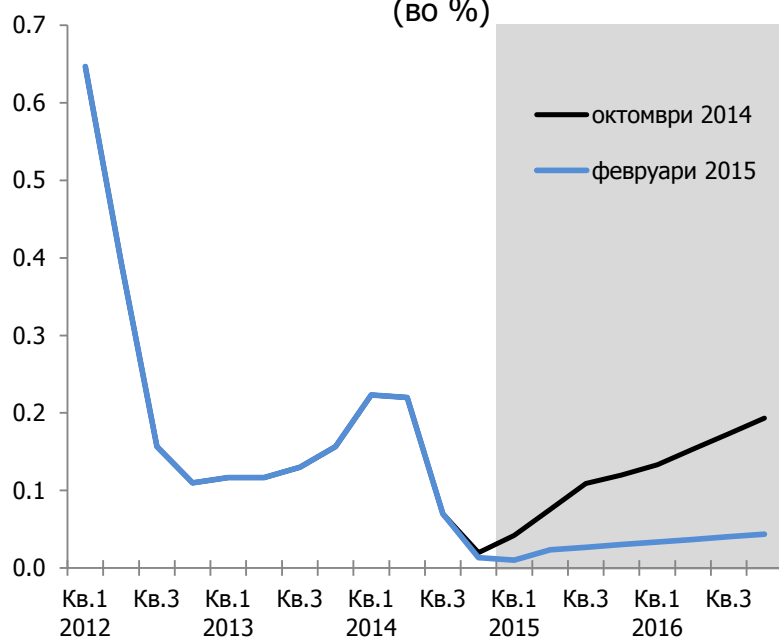
Притоа, се предвидува помал годишен пад на цената на пченицата од растот очекуван претходно, наместо проектираниот пад кај цената на пченката...

...што претставува комбиниран ефект од ограничената понуда на житни култури на светските пазари поради послабата жетва, од една страна, и очекувањата за депрецијација на еврото, од друга страна.

Последните оцени за 2016 година и понатаму упатуваат на раст на цените на пченицата и на пченката, кој сепак ќе биде умерено понизок од предвидениот со октомвриската проекција.

Во четвртиот квартал на 2014 година, едномесечниот Еурибор е речиси на нивото од октомвриската проекција...

Едномесечен Еурибор
(во %)

Извор: „Консензус форкаст“ и пресметки на НБРМ.

...со што на ниво на цела година просечната каматна стапка изнесуваше 0,13% и беше непроменета во споредба со претходната година.

За 2015 и 2016 година е извршена надолна ревизија на проекцијата за странската каматна стапка во однос на октомвриската оценка...

...и, според очекувањата, таа треба да изнесува 0,02% и 0,04%, соодветно, наспроти 0,09% и 0,16% во октомври...

...што во најголема мера е одраз на мерките на ЕЦБ за олеснување на монетарната политика, особено Проширената програма за откуп на актива (т.н. квантитативно олеснување) кое беше најавено во јануари, а ќе почне да се спроведува од март 2015 година.

Просечна исплатена плата (годишни стапки, во %)

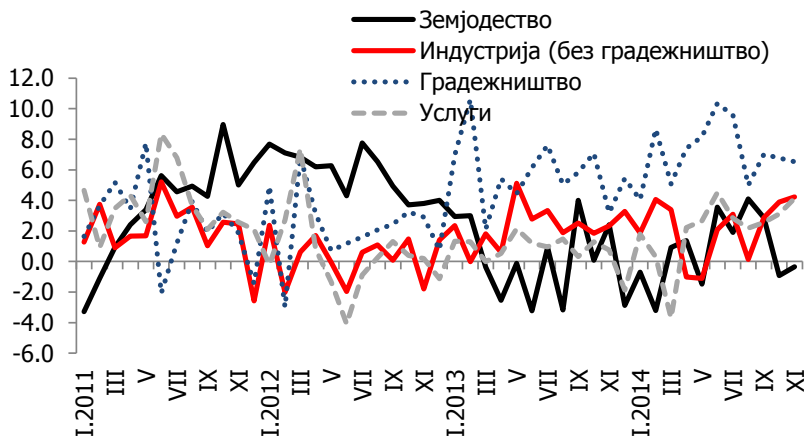

Извор: ДЗС.

Во ноември 2014 година, просечната **нето-плата** забележа номинален годишен раст од 2,5%...

...што претставува забрзување од 0,3 п.п. во однос на октомвриското остварување.

Просечна исплатена месечна нето-плата по сектори (номинални годишни стапки, во %)

Извор: ДЗС.

Нагорно придвижување на платите бележат речиси сите сектори...

...но сепак, според интензитетот на растот се издвојуваат платите во секторот „стручни, научни и технички дејности“, како и платите во рударскиот и во финансискиот сектор.

Воедно, висок е и годишниот раст на платите во секторот „јавна управа и одбрана и задолжително социјално осигурување“, потоа, во образованието, како и во „дејностите на здравствената и социјалната заштита“ (3,4%, 4,5%, и 4,5%, соодветно, што во најголем дел претставува базен ефект од октомвриското зголемување на платите на вработените во јавната администрација.

Поместување пак во надолна насока е регистрирано единствено кај платите во угостителството и во земјоделството.

Остварувањата кај номиналната плата во првите два месеца од последното тримесечје, во просек, се поповолни во однос на она што се очекуваше во октомвриската проекција (очекуван раст од 1,4% во четвртиот квартал).

При понатамошно намалување на потрошувачките цени и подинамичен номинален раст на платите, во ноември дојде до интензивирање на позитивната годишна динамика на реалните плати (раст од 2,9% во ноември, наспроти растот од 2,6% во октомври).

Реалниот раст на платите, во просек во првите два месеца од четвртиот квартал, е исто така нешто повисок од очекуваниот со октомврскиот циклус проекции.

Индикативните високофреквентни податоци за четвртото тримесечје на 2014 година упатуваат на раст на домашната економија со слична динамика како и во претходниот квартал, при продолжување на позитивните остварувања кај најголем дел од економските сектори.

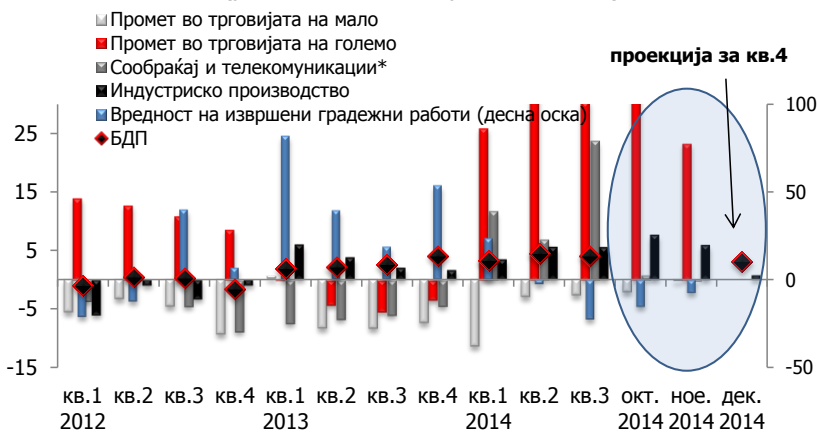
Во четвртото тримесечје, индустриското производство забележа раст од 4,7% на годишна основа – динамика која што е нешто побавна од остварената во претходниот тримесечен период.

Растот во најголем дел се поврзува со производството на моторни возила, како и со производството на машини и уреди, и тоа главно со сегментот на делување на новите капацитети во технолошко-индустриските развојни зони.

Според сигналите добиени од Анкетата за деловните тенденции во преработувачката индустрија, ваквото остварување во најголем дел се поврзува со растот на извозните порачки.³

Исто така, во првите два месеца од последното тримесечје, обртот на залихите⁴ во индустријата бележи

Економски сектори
(реални годишни промени, во %)

* Прост просек од годишните стапки на промена на разликните видови на транспорт и телекомуникациите.
Извор: ДЗС и пресметки на НБРМ.

³ Од Анкетата за деловните тенденции во преработувачката индустрија на ДЗС.

⁴ Обртот на залихите претставува сооднос помеѓу прометот и залихите на готови производи во индустријата. Поголема вредност на овој показател упатува на побрз обрт на залихите, што пак е индикација за намалени трошоци за складирање, како и за намалени расходи врз основа на осигурување на стоката, што, пак, на крајот се одразува во раст на профитабилноста на компаниите од овој сектор.

натамошно интензивирање на годишната динамика.

Во првите два месеца од четвртото тримесечје е забележано забавување на реалниот годишен пад на **трговијата на мало**, мало забавување на високиот двоцифрен раст на **трговијата на големо**, и речиси непроменета годишна динамика на раст кај **трговијата со моторни возила**. **Овие движења** упатуваат на поволни поместувања во секторот „трговија“ во овој период, но најверојатно со нешто побавна динамика во однос на движењата во претходниот квартал...

...констатација на којашто упатува и оцената на раководителите во трговијата на мало⁵ за позначително зголемување на количината на залихи во третото тримесечје во однос на истиот период од претходната година...

...што пак при влошени очекувања за порачките за последното тримесечје...

...се оценува како уште еден знак за можно забавување на позитивната динамика на овој сектор до крајот на годината.

Во првите два месеца од четвртото тримесечје, **во позитивна насока** се и остварувањата во **угостителството**, коишто упатуваат на годишен раст на остварениот промет во реални показатели, со речиси непроменета динамика.

Истовремено, податоците за **железничкиот сообраќај** за првите два месеца од четвртиот квартал, **како засега единствен расположлив показател во доменот на транспортот**, даваат **дивергентни сигнали** во поглед на можните движења во последното тримесечје...

⁵ Согласно со Анкетата за деловните тенденции во трговијата на мало на ДЗС.

...со оглед на растот во делот на транспортот на патници, при истовремен пад во делот на товарниот железнички сообраќај.

Од друга страна, по падот регистриран во претходните два квартала, а којшто доаѓа по речиси двегодишно интензивно јакнење на градежната активност, податоците за извршените градежни работи во првите два месеца од четвртото тримесечје и понатаму упатуваат на **годишно намалување на градежната активност**, но сепак со речиси двојно побавна динамика.

Расположливите високофреквентни показатели за агрегатната побарувачка, исто така, упатуваат на натамошен раст на економијата и во последниот квартал на 2014 година, што е во согласност со очекувањата од октомвриската проекција.

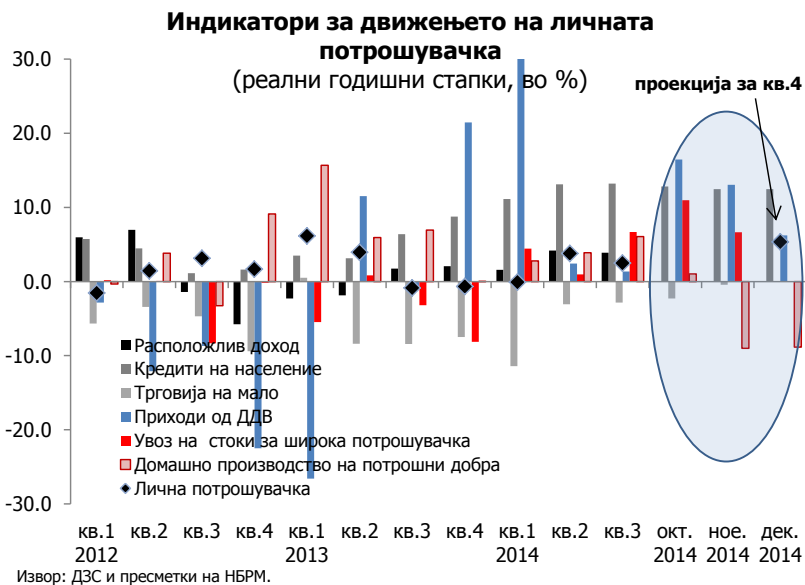
Показателите за **личната потрошувачка** се поволни и упатуваат на нејзино зголемување во последниот квартал...

...како резултат на позабрзаниот годишен раст на реалните плати во октомври и ноември...

...продолжување на солидното темпо со двоцифрени стапки на раст на кредитирањето на населението во четвртиот квартал...

...и задржување на растот на исплатените пензии и на приватните трансфери (иако со забавена динамика).

На раст на потрошувачката на домаќинства упатува и забрзаниот раст на нето-приходите од ДДВ и на увозот на стоки за широка потрошувачка...

...додека домашното производство на стоки за широка потрошувачка бележи годишен пад, наспроти растот во претходниот квартал...

...а падот на трговијата на мало продолжи и во првите два месеца од четвртиот квартал, со забавено темпо.

Најновите показатели за **инвестициската активност** главно упатуваат на раст на инвестициите во последниот квартал...

...во услови на засилување на растот на увозот на капитални производи и на домашното производство на капитални добра...

...а раст со забрзана динамика во последниот квартал бележи и долгорочното кредитирање на корпоративниот сектор, како и залихите на готовите производи.

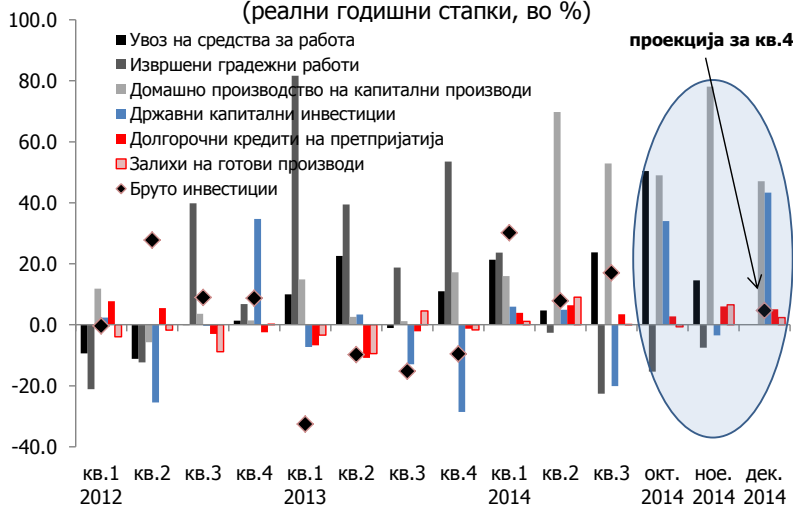
Поволни движења во последниот квартал има и кај расходите на државата за капитални инвестиции, коишто бележат висок раст наспроти падот во претходниот квартал.

Од друга страна, неповолни поместувања се забележани кај градежната активност и кај приливите од странски директни инвестиции (иако се намалуваат со побавно темпо во споредба со претходниот квартал).

Расположливите номинални податоци за **надворешнотрговската размена** покажуваат зголемување на трговскиот дефицит во последниот квартал во однос на истиот период од претходната година...

...соодветно на очекувањата од октомвриската проекција за проширување на трговското салдо, иако со помал интензитет од очекуваниот.

Индикатори за движењето на бруто инвестициите
(реални годишни стапки, во %)

Извор: ДЗС и пресметки на НБРМ.

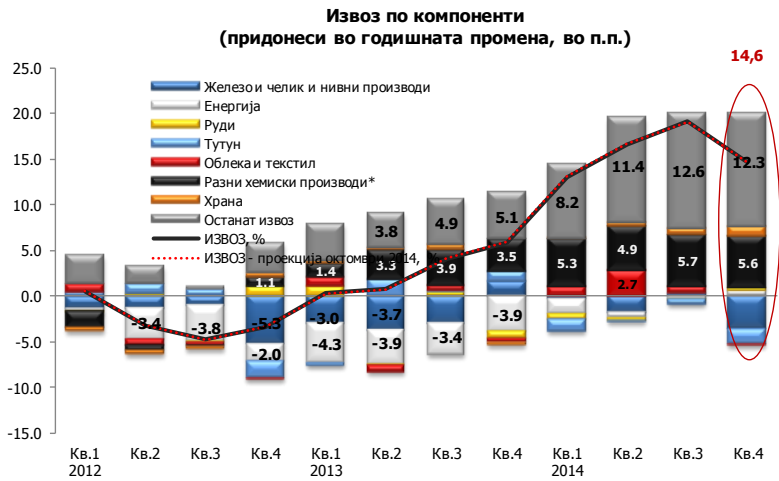
Буџетските остварувања за последниот квартал упатуваат на раст на **јавната потрошувачка**, наспроти оцените од октомвриската проекција за нејзино намалување.

Индикациите за раст на јавната потрошувачка се поврзуваат со забрзаниот раст на расходите за стоки и услуги, како и на расходите за плати...

...а дополнително влијание има и растот на трансферите за здравствена заштита⁶, наспроти падот во претходниот квартал.

⁶ Поголем дел од трансферите за здравствена заштита се однесуваат на расходите за стоки и услуги.

НАДВОРЕШЕН СЕКТОР

Извор: НБРМ.

* Податоците го опфаќаат вкупниот извоз на еден значаен извозен капацитет во индустриската зона.

Во последното тримесечје на 2014 година, **дефицитот во размената на стоки со странство се прошири за 3,8% на годишна основа**, во услови на поголем раст на увозот во однос на извозот на стоки...

...што соодветствува со очекувањата за продлабочување на трговскиот дефицит во четвртиот квартал, согласно со октомвриската проекција. Сепак, влошувањето на дефицитот во овој период е помало од очекуваното.

Извозот на стоки во последните три месеци од годината забележа годишен раст од 14,6%, при понатамошно зголемување на степенот на искористување на новите капацитети ориентирани кон извоз...

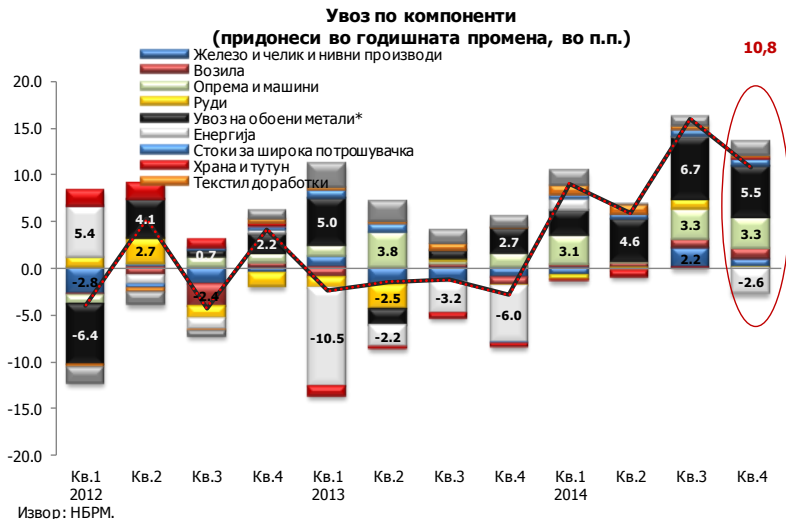
...а мал позитивен придонес имаа и останатите извозни дејности, со исклучок на извозот на железо и челик, на тутун и на облека и текстил, коишто забележа годишно намалување.

Во споредба со проекцијата, остварениот извоз во последното тримесечје е повисок во однос на очекуваниот за четвртиот квартал. Позитивното отстапување речиси во целост се должи на подобрите извозни резултати на новите капацитети, додека поголемо надолно отстапување е забележано кај извозот на железото и челикот.

Во четвртиот квартал, **увозот на стоки** оствари годишен раст од 10,8%, што во најголем дел се должи на растот на суровинскиот увоз на новите индустриски капацитети, а во помал дел и на повисокиот увоз на железо и челик и возила...

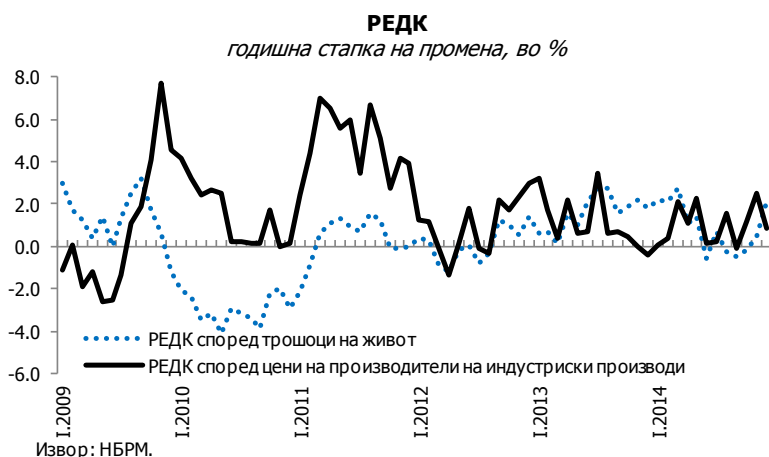
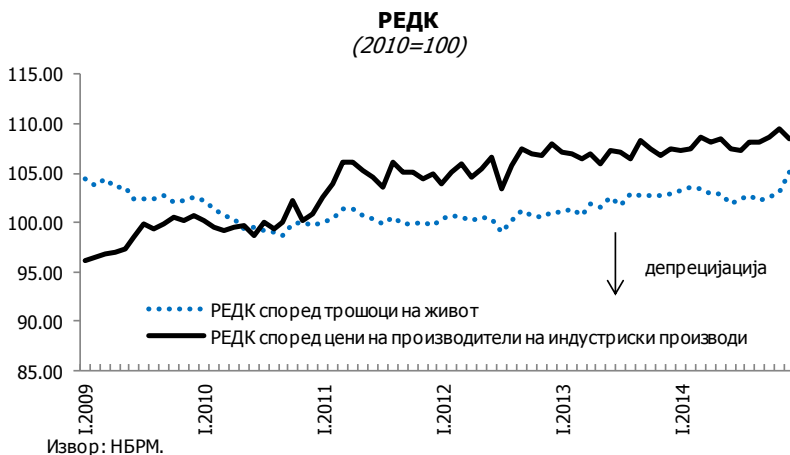
...додека увозот на енергенти повторно бележи пад на годишна основа. Оваа промена кај увозот на енергија, во најголем дел го отсликува намалениот увоз на нафтени деривати, којшто во голема мерка е резултат на падот

НАДВОРЕШЕН СЕКТОР

светската цена на нафтата, надополнет со пониските увезени количини.

Увозните остварувања во последниот квартал се нешто повисоки од проектираните за четвртото тримесечје. Во рамки на поединечните увозни компоненти присутни се одредени отстапувања од проекцијата. Притоа, најголемо нагорно отстапување е остварено кај суровинскиот увоз на новите извозни капацитети, додека поголемо надолно отстапување е забележано кај увозот на енергија.

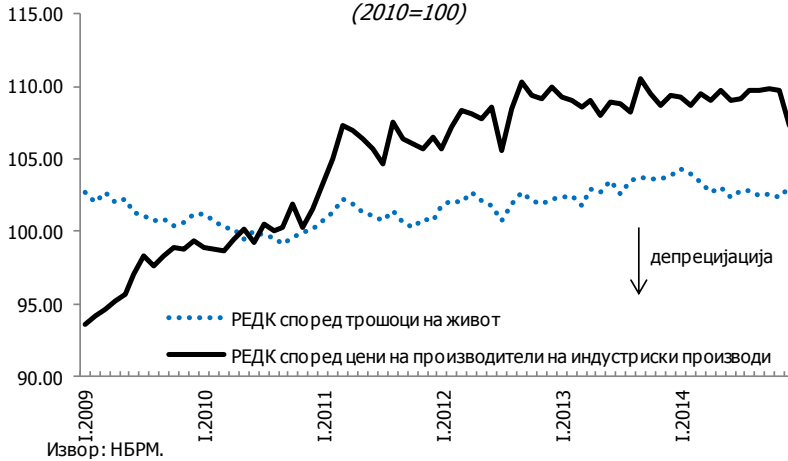
Во декември 2014 година, показателите за ценовната конкурентност на домашната економија бележат благо влошување на годишна основа. Споредено со истиот месец од претходната година, индексот на РЕДК пресметан според трошоците на живот, по тримесечниот пад, забележа апрецијација од 2,1%, додека РЕДК дефлациониран со цените на производителите на индустриски производи оствари мала годишна апрецијација (од 0,8%).

НЕДК и релативни цени
годишни стапки на промена, во %

Понатамошната апрецијација на номиналниот ефективен курс на годишна основа (од 4,4%), во најголем дел како резултат на пролонгираната депрецијација на руската рубља и украинската гривна во однос на денарот, предизвика нагорни поместувања кај двата индекса на РЕДК. Од друга страна, растот на странските трошоци за живот, наспроти малиот годишен пад на домашните, како и поголемиот пад на домашните наспроти странските цени на индустриски производи, доведе до пад на релативните цени за 2,2% и 3,4% соодветно.

РЕДК, без примарни производи
(2010=100)

РЕДК, без примарни производи
годишна стапка на промена, во %

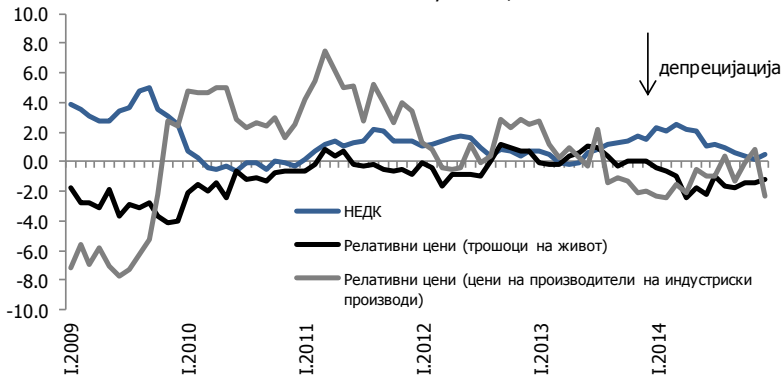

Анализата на движењето на индексите на РЕДК, пресметани со пондери засновани врз надворешнотрговската размена без примарни производи⁷ упатува на благо подобрување кај домашната ценовна конкурентност. Имено, индексот на РЕДК заснован врз трошоците на живот оствари годишна депрецијација од 0,7%, додека депрецијацијата кај РЕДК дефлациониран со цените на производителите на индустриски производи, на годишна основа изнесува 1,9%.

⁷ Примарни производи коишто не се опфатени во пресметката се: нафтата и нафтениите деривати, железото и челикот, рудите и увозните сировини за новите индустриски капацитети во слободните економски зони.

НАДВОРЕШЕН СЕКТОР

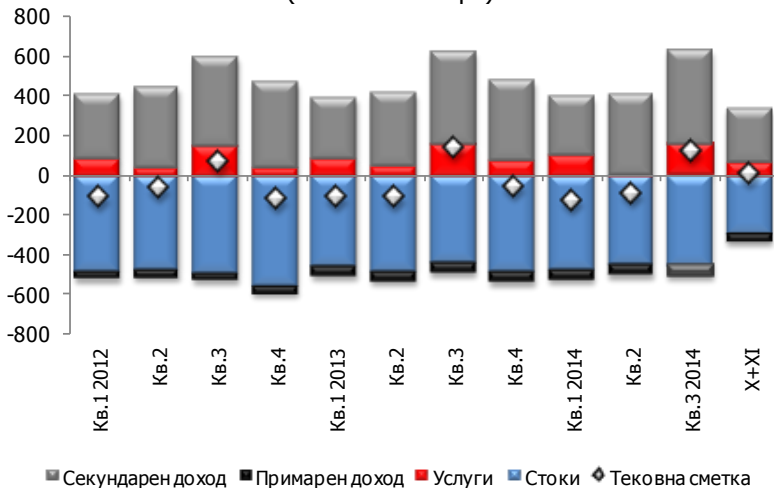
НЕДК и релативни цени, без примарни производи
годишни стапки на промена, во %

Извор: НБРМ.

Подобрувањето кај двата индекса на РЕДК, во целост се должи на годишниот пад кај релативните цени, односно растот на странските трошоци за живот, наспроти малиот годишен пад на домашните (за 1,2%), како и поголемиот пад на домашните наспроти странските цени на индустриски производи (2,3%). Апрецијацијата на НЕДК продолжи и во декември (0,5%), при што годишната промена повторно беше предизвикана од депрецијацијата на српскиот динар во однос на денарот.

Компоненти на тековната сметка
(во милиони евра)

Извор: НБРМ.

Во периодот октомври - ноември 2014 година, тековната сметка на билансот на плаќања забележа суфицит од 5,7 милиони евра (или 0,1% од БДП), наспроти очекувањата за дефицит во четвртиот квартал, согласно со октомвриската проекција.

Анализирајќи според одделните компоненти, подобри остварувања од проектираните бележат помалиот дефицит во размената на стоки и услуги...

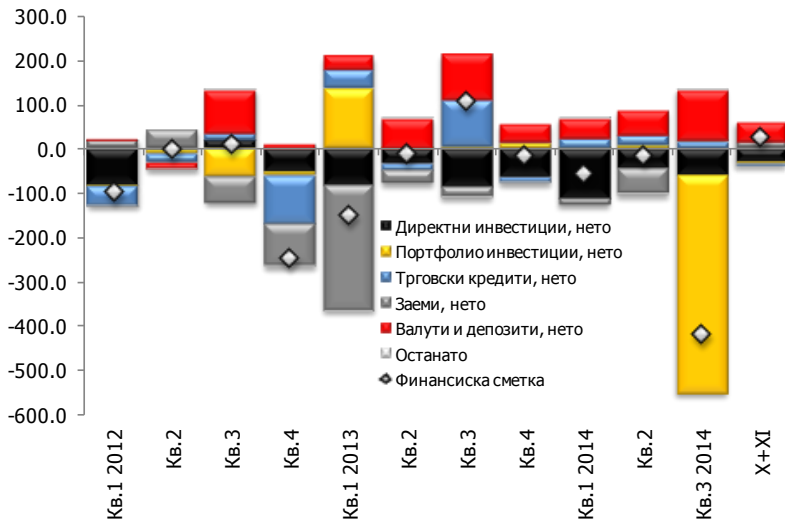
...додека остварувањата на примарниот и секундарниот доход главно ги исполнуваат октомвриските очекувања.

Во октомври и ноември, преку финансиската сметка се остварени се нето-одливи во износ од 25,6 милиони евра (или 0,3% од БДП), додека според октомвриската проекција за последниот квартал од годината се очекуваат нето-приливи⁸.

⁸ Според новата методологија за составување на билансот на плаќања ВРМ6, термините нето-приливи и нето-одливи означуваат нето-создавање обврски и нето-стекнување средства, соодветно.

НАДВОРЕШЕН СЕКТОР

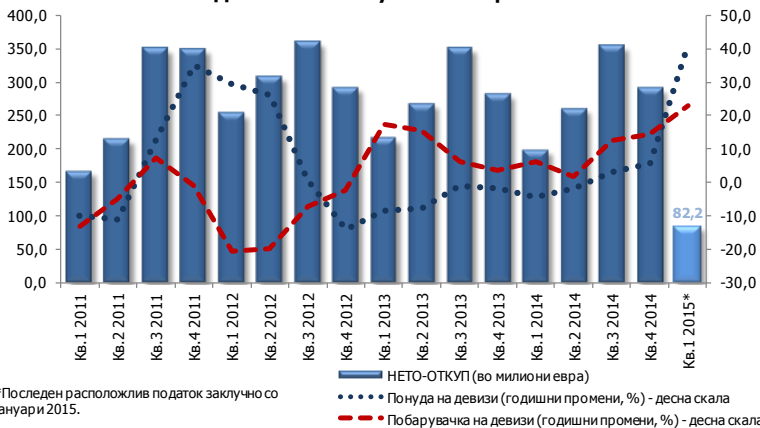
Компоненти на финансиската сметка
(во милиони евра)

Извор: НБРМ.

Во најголем дел, надолното отстапување во однос на октомвриската проекција се должи на послабите остварувања кај *директните инвестиции* (помало нето-создавање обврски од очекуваното), како и помалите нето-приливи кај *трговските кредити*. Кај останатите компоненти на финансиската сметка нема поголеми поместувања во однос на октомвриските очекувања.

Движења на менувачки пазар

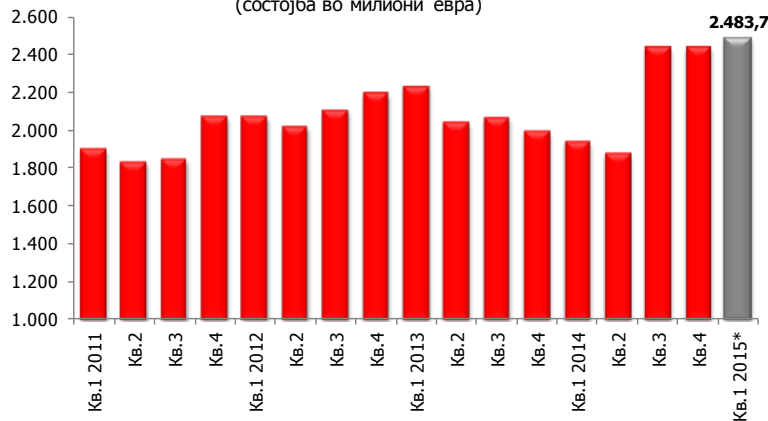
*Последен расположлив податок заклучно со јануари 2015.

— НЕТО-ОТКУП (во милиони евра)
 ••• Понуда на девизи (годишни промени, %) - десна скала
 - - - Побарувачка на девизи (годишни промени, %) - десна скала

Последните податоци за менувачкото работење, заклучно со јануари 2015 година, укажуваат на значителен раст на понудата и побарувачката на девизи на годишна основа.

Остварениот нето-откуп на менувачкиот пазар во јануари 2015 година изнесува 82,2 милиона евра, што претставува годишен раст од 16,5%.

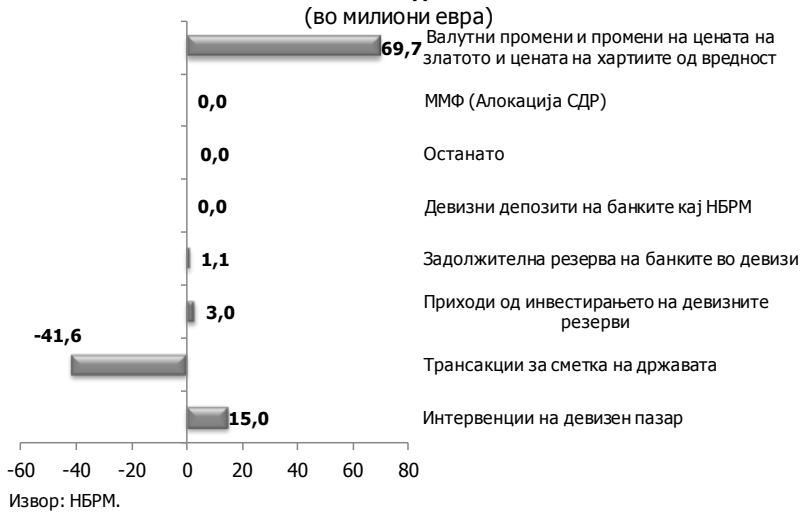
Бруто девизни резерви
(состојба во милиони евра)

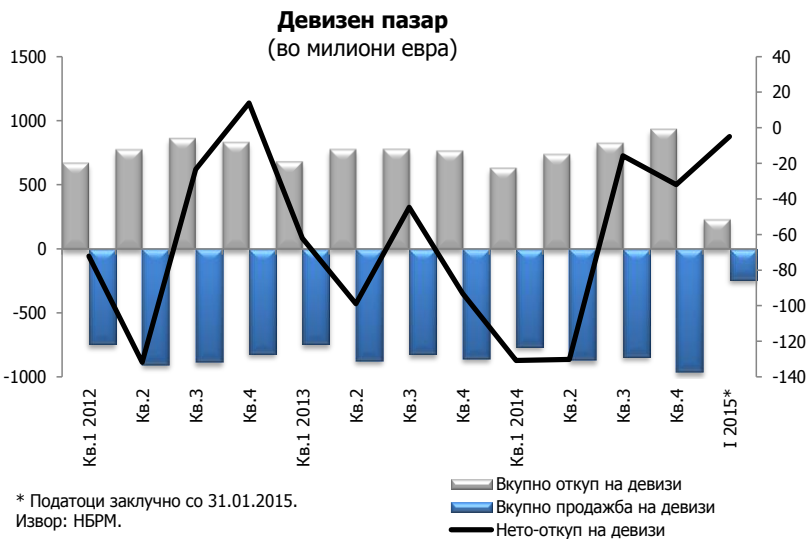
* Последен расположлив податок заклучно со 31.01.2015 год.
 Извор: НБРМ.

На 31.1.2015 година, состојбата на бруто девизните резерви изнесуваше 2.483,7 милиони евра, што претставува раст од 47,3 милиони евра во однос на крајот од претходната година. Зголемувањето на девизните резерви се должи на валутните промени и промените на цената на златото и нето-откупот на девизи од страна на НБРМ на девизниот пазар, додека во спротивна насока, во најголем дел влијаеја трансакциите за сметка на државата.

Фактори на промена на девизните резерви во јануари 2015 година

Во јануари 2015 година, на девизниот пазар на банките е остварена нето-продажба од 5 милиони евра, којашто е пониска за 27 милиони евра во однос на нето-продажбата остварена во јануари 2014 година. Ваквата годишна промена се должи на годишниот раст на понудата (од 12,6%), наспроти падот на побарувачката на девизи (од 0,3%).

Секторската анализа покажува дека подобрите годишни остварувања главно се должат на пониската нето-продажба на фирмите и повисокиот нето-откуп од страна на менувачниците, споредено со остварувањата на овие категории во истиот период од претходната година.

Податоците заклучно со декември покажуваат повлекување ликвидност преку монетарните инструменти во однос на крајот од третиот квартал, што е со двојно послабо во однос на очекувањата за четвртиот квартал според октомвриската проекција...

...во услови кога нето девизната актива на НБРМ бележи значително помал пад од предвидениот за овој период, при намалување на вкупните депозити на државата кај НБРМ во однос на крајот на третиот квартал, согласно со очекуваното.

Во вакви услови, отстапувањата кај монетарните инструменти во последниот квартал во голем дел се објаснуваат со значително поголемиот раст на примарните пари од проектираниот за овој период.

Последните расположливи податоци покажуваат дека во декември во Буџетот на Република Македонија е реализиран дефицит од 3.009 милиони денари. На збирна основа, за периодот јануари - декември, буџетскиот дефицит изнесува 22.134 милиони денари (или 4,25% од БДП⁹), надминувајќи го предвидениот буџетски дефицит за 2014 година согласно со Ребалансот на Буџетот за околу 2.500 милиони денари. Од аспект на неговото финансирање, во декември буџетскиот дефицит главно беше финансиран преку повлекување депозити од сметката кај НБРМ, како и врз основа на државните хартии од вредност. Врз основа на странското задолжување, во декември беа остварени одливи на нето-основа, заради редовното намирување на обврските врз основа на надворешниот долг.

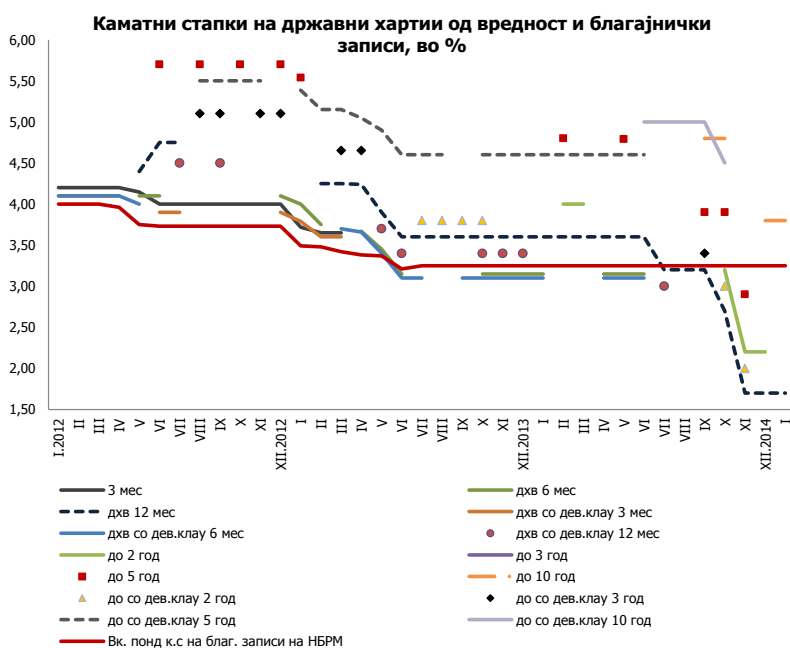
Извор: НБРМ.

⁹ При пресметката е користена проекцијата за номиналниот БДП на НБРМ. Според проекцијата на МФ, буџетскиот дефицит за истиот период изнесува 4,2% од БДП.

Состојбата на државните хартии од вредност на домашниот пазар на крајот од јануари изнесува 67.315 милиони денари и во однос на декември 2014 година е повисока за 1.153 милиони денари.

Извор: НБРМ.

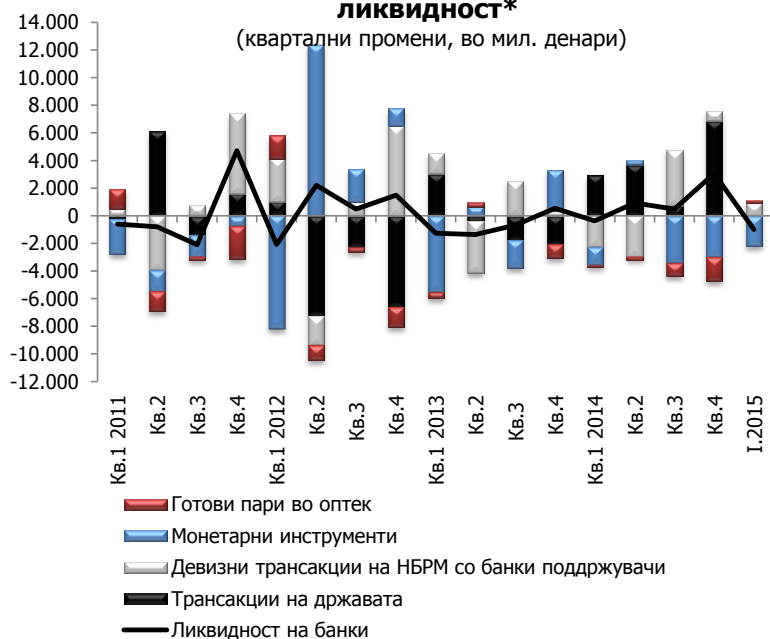

Каматните стапки на државните хартии од вредност на аукциите одржани во јануари се движеа во распон од 1,7% за 12-месечните државни записи, 2,65% за 3-годишните државни обврзници без девизна клаузула и 3,5% за 10-годишните државни обврзници со девизна клаузула, до 3,8% за 10-годишните државни обврзници без девизна клаузула. Дел од државните хартии од вредност издадени во јануари беа со пониски камати во однос на претходните аукции, додека кај еден дел, каматните стапки беа непроменети.

Извор: НБРМ.

Текови на креирање и повлекување ликвидност*

(квартални промени, во мил. денари)

*Позитивна промена - креирање ликвидност; негативна промена - повлекување ликвидност.
Извор: НБРМ.

Од аспект на тековите на креирање и повлекување ликвидност, во јануари ликвидноста во најголем дел беше креирана преку реализираниот нето-откуп на девизи на девизниот пазар, односно преку интервенциите на НБРМ на девизниот пазар со банките поддржувачи коишто делуваа во насока на креирање ликвидни средства. Придонес во оваа насока имаа и готовите пари во оптек, а во многу мал дел и трансакциите на државата. Повлекување ликвидност се изврши преку монетарните инструменти, и тоа во целост преку расположливиот депозит. Во вакви услови, во јануари вкупната ликвидност забележа пад на месечна основа.

На крајот од декември примарните пари бележат раст во однос на крајот од септември, со значително поголем интензитет од очекуваното...

...при регистриран раст и на двете компоненти, готовите пари во оптек и особено на вкупните ликвидни средства на банките со поголема динамика од предвидената за четвртиот квартал согласно со октомвриската проекција.

Вкупни депозити

* Вклучува депозитни пари
Извор: НБРМ.

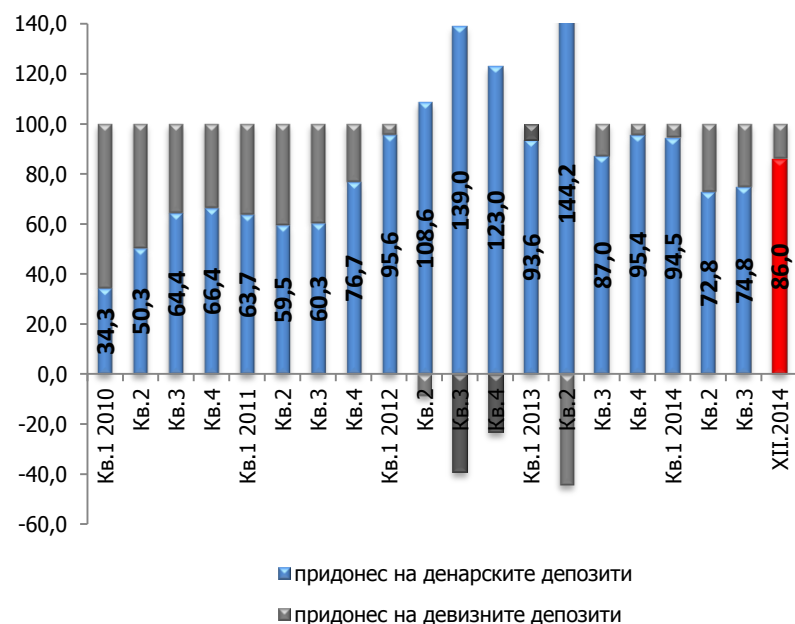
Во текот на декември се забележува натамошно проширување на депозитната база со значително забрзана динамика споредено со претходниот месец. Депозитните текови регистрирани во овој период се четири пати повисоки од прирастот во ноември и претставуваат историски најинтензивно месечно зголемување на вкупните депозити (доколку се исклучи ефектот од конверзијата во евра во декември 2001 година). Остварениот прираст се должи на речиси идентичното зголемување на депозитите на претпријатијата и домаќинствата, при силен кредитен раст, а воедно во еден дел ваквите остварувања (пред сè кај корпоративниот сектор) може да се поврзат со повисоките буџетски трошоци кон крајот на годината

(особено врз основа на капиталните расходи¹⁰).

Годишната стапка на раст на вкупните депозити на крајот на декември изнесува 10,4% што е над проектираниот раст од 8,8% за последниот квартал на 2014 година. Притоа, вкупните депозити се повисоки за 4.108 милиони денари од проектираното ниво за последното тримесечје на 2014 година според октомвриската проекција што укажува на значајно надминување на проектираната состојба на депозитната база за четвртиот квартал, главно заради декемвриските остварувања.

Придонес на денарските и девизните депозити во годишниот раст на вкупните депозити (во %)

*Вклучува депозитни пари.

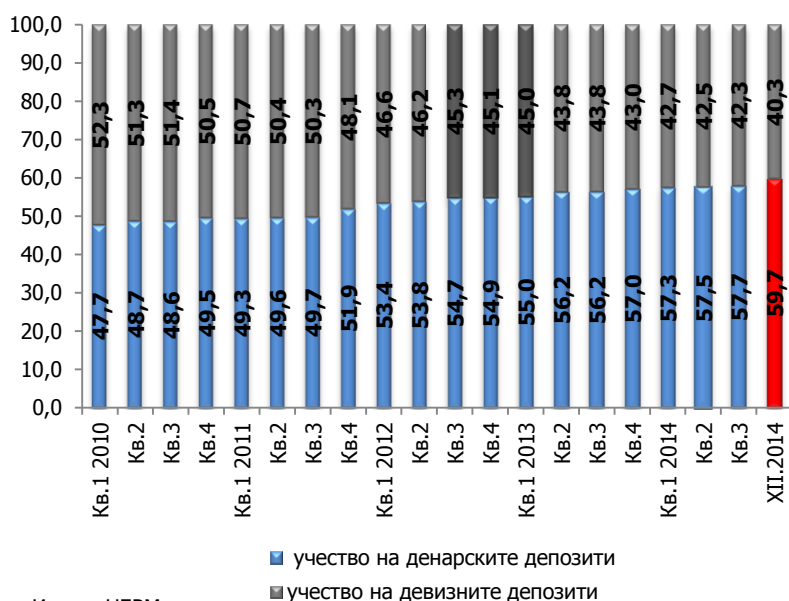
Остварениот годишен раст на вкупните депозити и натаму главно произлегува од зголемувањето на денарските депозити при умерен позитивен придонес на девизните депозити. Сепак, во текот на декември се забележува натамошно умерено намалување на депозитите во странска валута, трет месец по ред...

Извор: НБРМ.

¹⁰ Во декември беа остварени речиси 20% од вкупните реализирани капитални расходи во 2014 година.

Учество на денарските и девизните депозити во вкупните депозити (во %)

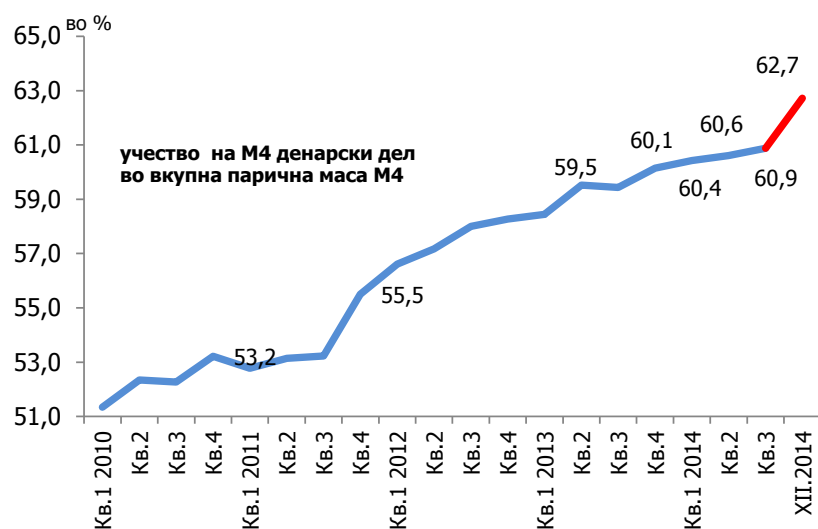
*Вклучува депозитни пари.

... што доведува до мало намалување на нивното учество во вкупните депозити при натамошно зголемување на учеството на депозитите во домашна валута.

Извор: НБРМ.

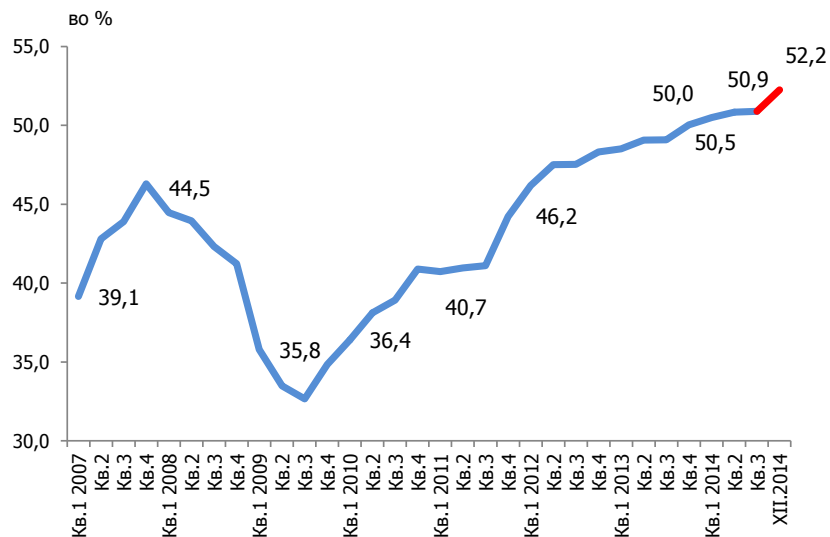
Учество на М4 денарски дел во вкупна парична маса М4 (во %)

Извор: НБРМ.

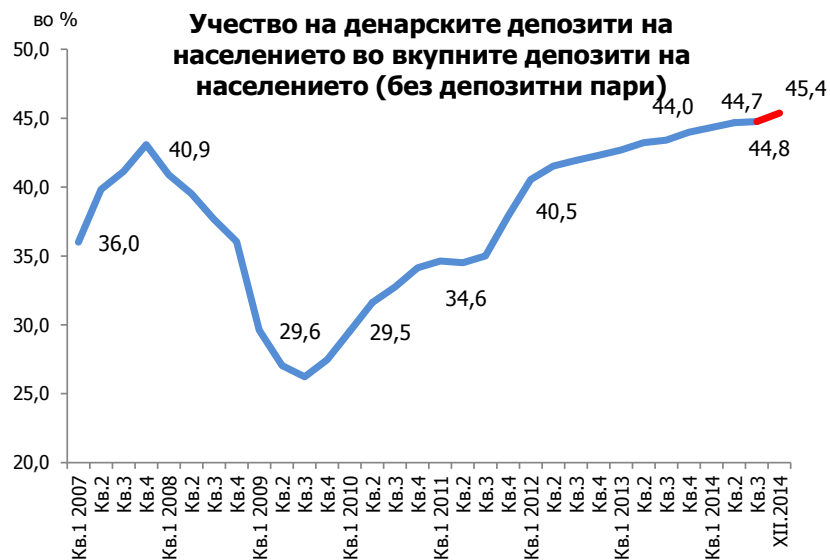
Учество на денарските депозити во вкупните депозити на населението, во %

*Вклучува депозитни пари.

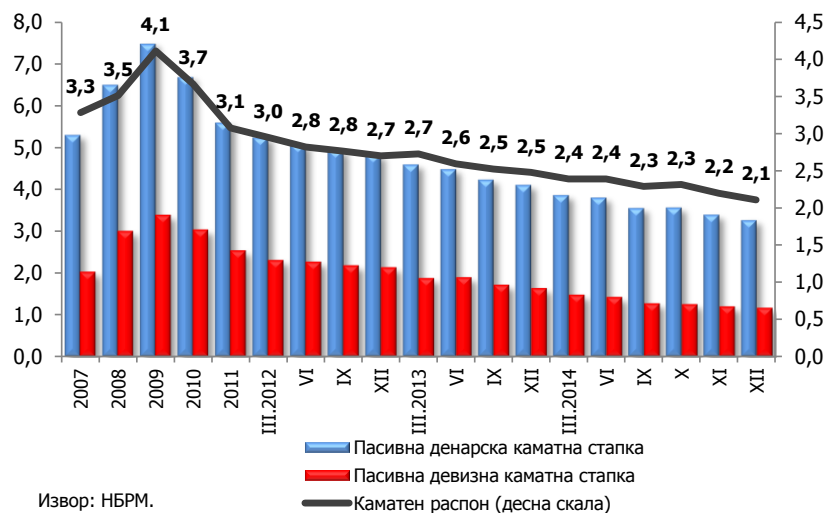
Извор: НБРМ.

Во текот на декември се забележува значително забрзување на месечниот раст на вкупните депозити на домаќинствата кој што е доминантно воден од зголемувањето на штедењето во домашна валута при умерен раст и на депозитите во странска валута. Ваквите движења придонесоа за зголемување на уделот на денарските депозити во вкупните депозити на населението (учество од 52,2%).

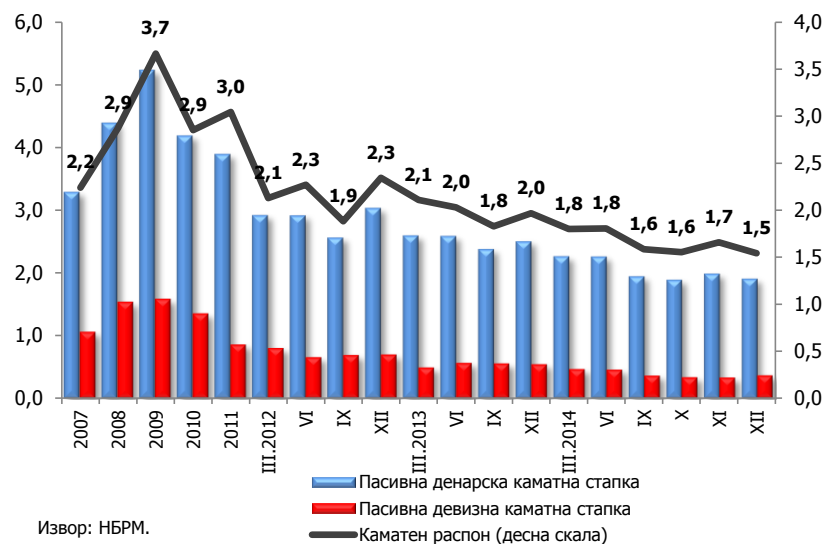
Извор: НБРМ.

Каматни стапки на денарски и девизни депозити, во %

Извор: НБРМ.

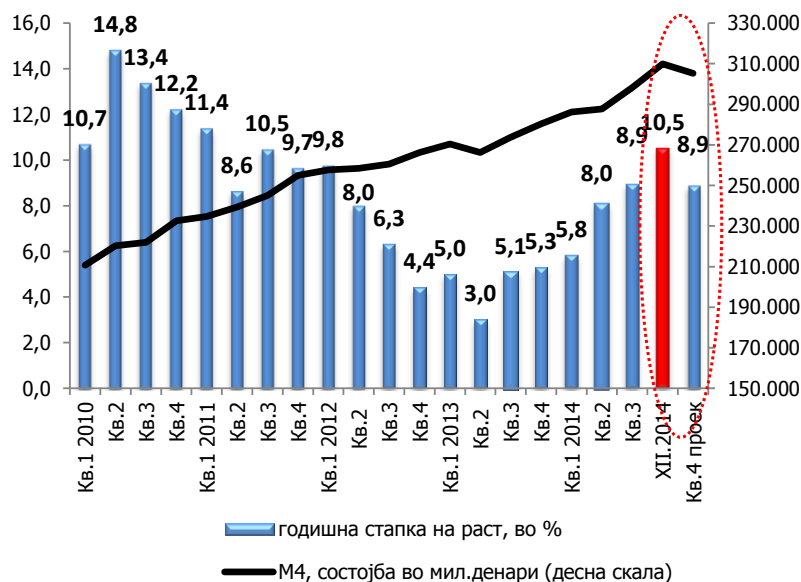
Каматни стапки на новопримени денарски и девизни депозити, во %

Извор: НБРМ.

Во текот на декември каматниот распон помеѓу денарските и девизните каматни стапки се задржа на стабилно ниво со минимално стеснување во однос на претходниот месец како резултат на релативно стабилните движења на приносите од вкупното денарско и девизно штедење. Кај новопримените депозити, во услови на благо намалување на каматната стапка на денарски депозити и минималното зголемување на приносите од девизното штедење, се забележува стеснување на каматниот распон помеѓу нив за 0,2 п.п.

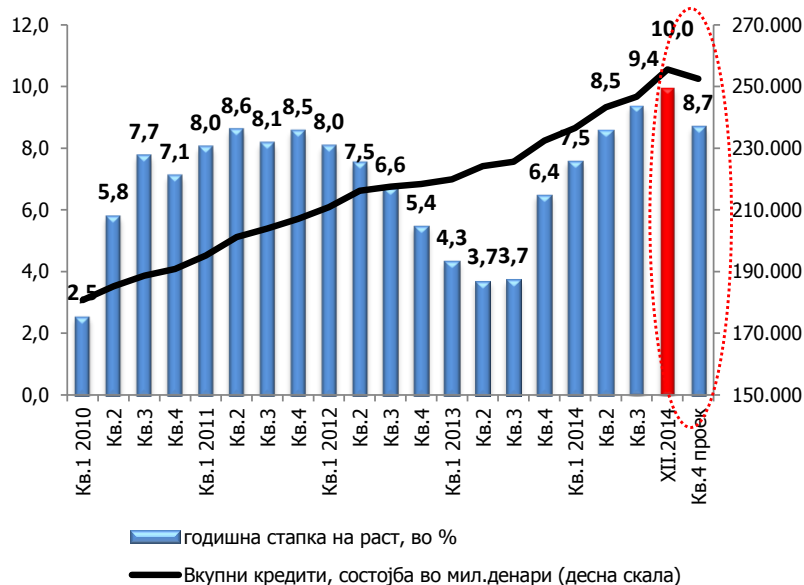
Најширока парична маса, M4

Извор: НБРМ.

Според податоците заклучно со декември, најшироката парична маса бележи значително забрзан раст во однос на претходниот месец како резултат на истовременото зголемување на вкупните депозити и готовите пари во оптек. Така, на крајот на годината, годишната стапка на раст на најширокиот монетарен агрегат изнесува 10,5% што е над проекцијата за четвртиот квартал на 2014 година (проектиран годишен раст од 8,9%). Притоа, паричната маса е повисока за 4.601 милиони денари од проектираното ниво за последното тримесечје на 2014 година.

Вкупни кредити

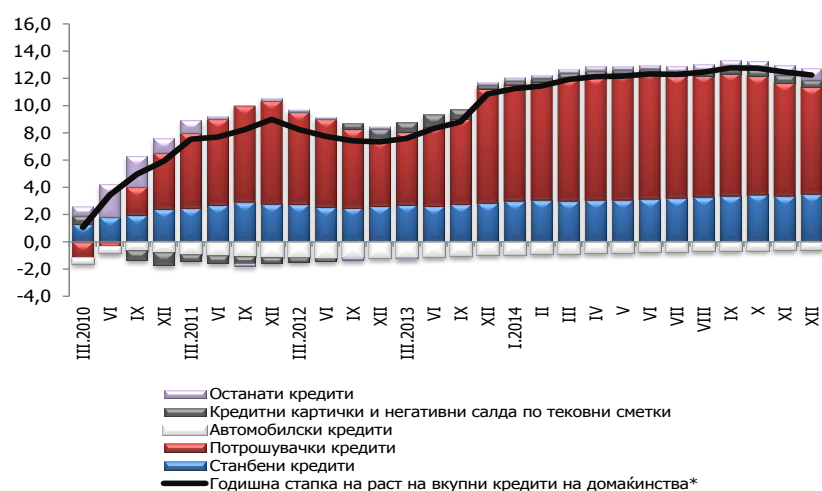

Извор: НБРМ.

Месечниот раст на вкупните кредити одобрени на приватниот сектор продолжи и во текот на декември со забрзана динамика споредено со претходниот месец. Притоа, кредитните текови регистрирани во овој период се повисоки од остварувањата во ноември за 1,6 пати и претставуваат најинтензивен месечен раст на кредитите од отпочнувањето на кризата. Ваквото раздвижување на кредитната активност главно е резултат на зголемувањето на кредитите одобрени на претпријатијата, коишто втор месец по ред се главниот двигател на вкупниот месечен прираст (учество од 72% и 87% во месечното зголемување во ноември и декември, соодветно).

Годишната стапка на раст на вкупните кредити на крајот на декември изнесува 10,0%, што е натфрлање на проектираниот годишен раст за 8,7% за последното тримесечје на 2014 година. Притоа, вкупните кредити се повисоки за 3.007 милиони денари од проектираното ниво за последното тримесечје на 2014 година.

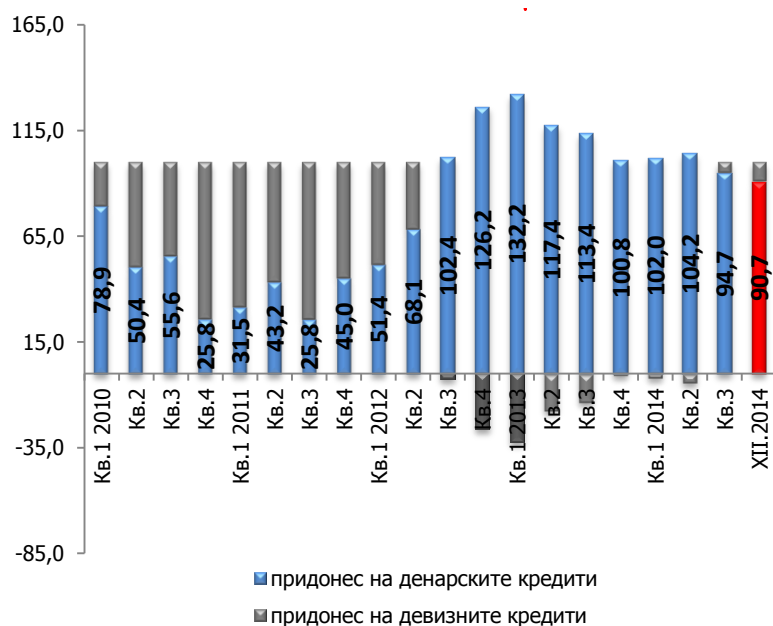
Кредити на банките и штедилниците дадени на домаќинствата (придонес во годишна промена на кредитите на населението*, во процентни поени)

*Во вкупните кредити на население не се вклучени кредитите на самостојните вршители на дејност со личен труд.
Извор: НБРМ.

Годишното зголемување на вкупните кредити и натаму, во најголем дел е резултат на растот на денарските кредити, при умерен позитивен придонес на девизните кредити. Притоа, во текот на декември се забележува благо забрзување на месечниот прираст на кредитите во странска валута, втор последователен месец.

Придонес на денарските и девизните кредити во годишниот раст на вкупните кредити (во %)

Извор: НБРМ.

Учество на сомнителни и спорни побарувања во вкупните кредити, во %

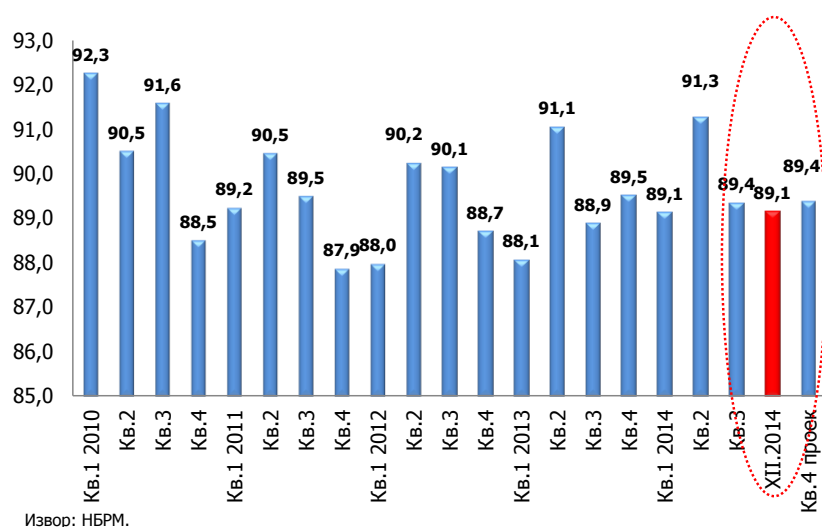

Извор: НБРМ. — Учество на сомнителни и спорни побарувања во вкупни кредити, во % (десна скала)

Во текот на декември се забележува месечно намалување на сомнителните и спорните побарувања втор месец по ред, главно како резултат на натамошното намалување на нефункционалните кредити на претпријатијата. Така, учеството на сомнителните и спорните побарувања во вкупните кредитите изнесува 11,1%, наспроти 11,7% во ноември. На годишна основа, вкупните нефункционални кредити бележат натамошно благо зголемување во споредба со претходниот месец, што во голем дел може да се објасни со базните ефекти кај корпоративниот сектор¹¹.

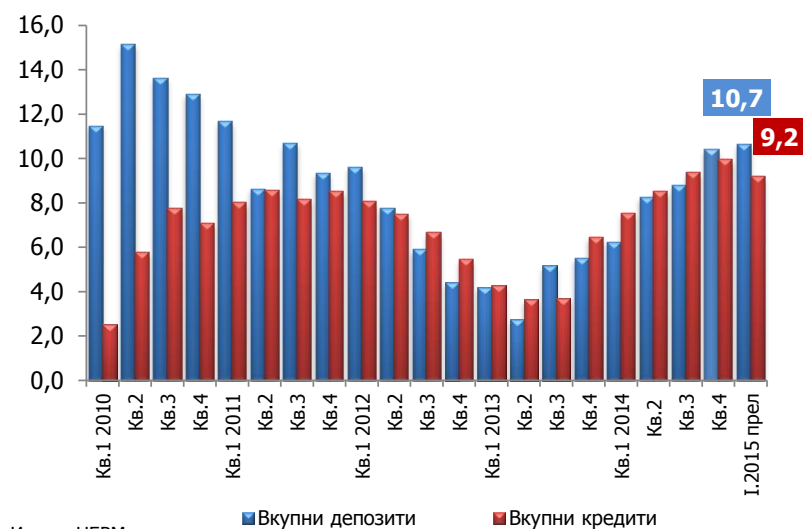
¹¹ Во декември 2013 година нефункционалните кредити на претпријатијата бележат намалување на месечна основа, по регистрираниот месечен раст во ноември. Во 2014 година, промените и во двата месеци се во насока на намалување.

Сооднос помеѓу вкупните кредити и депозити, во %

Искористеноста на депозитниот потенцијал за кредитирање на приватниот сектор на крајот на декември бележи благо намалување како резултат на повисоките остварувања на депозитната база во однос на растот на кредитната активност. Остварениот сооднос е малку понизок во однос на проектираното ниво за четвртиот квартал во октомвриската проекција.

Вкупни депозити и кредити, годишни промени, во %

Првичните декадни податоци со јануари 2015 година покажуваат натамошен раст на вкупните депозити со значително забавена динамика споредено со претходниот месец, кога беше остварен невообичаено висок раст. Споредено со јануарските остварувања во претходните години, месечниот раст во јануари 2015 година е солиден укажувајќи на натамошно задржување на позитивните трендови кај вкупното штедење во банкарскиот сектор. Растот на вкупните депозити во јануари се должеше на зголеменото штедење на домаќинствата и на останатите финансиски институции, додека депозитите на претпријатијата умерено се намалија на месечна основа. **На годишна основа, вкупните депозити во јануари се повисоки за 10,7%.** Кај вкупните кредити, првичните податоци со јануари покажуваат намалување на месечна основа, наспроти високиот раст во декември. Намалувањето на вкупните кредити се должи на пониското ниво на кредитите на претпријатијата, што не е невообичаено за првиот месец од годината и навестува можен привремен карактер на ваквите

поместувања. Кредитите на домаќинствата продолжија да растат и во јануари со слична динамика како и во претходниот месец. **Во јануари, вкупните кредити на годишна основа се повисоки за 9,2%.**

Прилог 1. Хронологија на промените во поставеноста на монетарните инструменти на НБРМ и избрани одлуки од областа на супервизијата донесени во периодот 2013 - 2014 година

јануари 2013 година

- Стапија во сила Одлуката за изменување на Одлуката за задолжителната резерва (донесени во ноември 2012 година), со која се овозможува намалување на основата за задолжителна резерва на банките за износот на новоодобрените кредити на нето-извозниците и на домашните производители на електрична енергија, како и за вложувањата во должнички хартии од вредност во домашна валута без валутна клаузула, издадени од споменатите претпријатија. Одлуката предвидува и целосно ослободување од издвојување задолжителна резерва за обврските на банките за издадени должнички хартии од вредност во домашна валута и оригинален рок на достасување од најмалку две години. Одлуката ќе се применува заклучно со 2014 година, кога зависно од постигнатите резултати ќе се преиспита потребата од нејзината натамошна примена.
- Донесена е Одлуката за намалување на основната каматна стапка на благајничките записи од 3,75% на 3,5%. Истовремено беше намалена и каматната стапка на расположливите депозити на седум дена од 2% на 1,75%, како и на расположливите депозити преку ноќ од 1,0% на 0,75%.

март 2013 година

- Донесена е Одлуката за управување со кредитниот ризик којашто почна да се применува од 1 декември 2013 година.

јули 2013 година

- Донесена е Одлуката за намалување на основната каматна стапка на благајничките записи од 3,5% на 3,25%. Истовремено беше намалена и каматната стапка на расположливите депозити на седум дена од 1,75% на 1,5%.
- Донесена е Одлуката за изменување на Одлуката за задолжителна резерва со која се намалува стапката на задолжителната резерва за обврските на банките во домашна валута од 10% на 8%, со истовремено зголемување на стапката на задолжителната резерва за обврските во странска валута од 13% на 15%. Исто така, со измените се предвидува стапка на издвојување задолжителна резерва од 0% за обврските на банките кон нерезидентите – финансиски друштва, со договорна рочност над една година, како и за сите обврски кон нерезидентите со договорна рочност над две години. За краткорочните обврски кон нерезидентите - финансиски друштва во странска валута со договорна рочност до една година и натаму се применува стапка од 13%. Заради задржување на задолжителната резерва во денари и во евра на релативно стабилно ниво, со измените се предвидува зголемување на делот од задолжителната резерва во евра, којшто се исполнува во денари од 23% на 30%.

октомври 2013 година

- Донесена е Одлуката за изменување на Одлуката за управување со ликвидносниот ризик на банките. Со оваа одлука се намалува процентот на орочените депозити за кој се претпоставува дека ќе се одлее од банките, од 80% на 60%, а почнува да се применува од 1 декември 2013 година. Со промената ќе се ослободи повеќе простор кај банките за долгорочно кредитирање на реалниот сектор.

ноември 2013 година

- Донесена е Одлуката за изменување на Одлуката за задолжителна резерва со која се предвидува НБРМ да не плаќа надомест на издвоената задолжителна резерва (стапката на надомест претходно изнесуваше 1% на задолжителната резерва во денари и 0,1% на задолжителната резерва во евра). Одлуката се применува од 1 јануари 2014 година.
- Донесена е Одлуката за благајничките записи со којашто се воведува методологија за утврдување на потенцијалната побарувачка за благајнички записи. Во согласност со поставениот механизам, доколку на ниво на вкупниот банкарски систем се утврди дека постои повисока побарувачка од потенцијалната, банките коишто аукцираат со повисоки износи од сопствениот ликвидносен потенцијал, ќе имаат обврска разликата во однос на потенцијалот да ја пласираат во депозити со рок на достасување од седум дена.

февруари 2014 година

- Донесена е Одлуката за намалување на каматната стапка на расположливите депозити на седум дена од 1,5% на 1,25%.

април 2014 година

- Донесена е Одлуката за изменување и дополнување на методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот, со која во постоечката одлука се вршат две измени коишто се би требало позитивно да придонесат за кредитната поддршка на деловните банки кон претпријатијата. Имено, со оваа одлука (а во согласност со промените во новата Регулатива на ЕУ бр. 575/2013 за прудентните барања за кредитните институции и инвестициските фирми), чинидбените гаранции, односно гаранциите со кои се гарантира извршување одредена работа, се издвојуваат како ставки со средно-низок ризик, поради што за нив е предвиден понизок фактор на конверзија (20%), наместо досегашните 50%. Тоа би значело дека при пресметката на адекватноста на капиталот, овие вонбилансни ставки во помал дел би се третираше како билансни, што може да влијае за подобрување на адекватноста на капиталот и да го поттикне кредитирањето на корпоративниот сектор. Другата новина што се воведува е мотивирана од меѓународната практика на формирање фондови од страна на нискоризични субјекти (централни влади или мултилатерални развојни банки), чијашто основна цел е финансирање развојни проекти. Финансирањето на овие проекти најчесто се врши преку една или повеќе комерцијални банки, коишто, исто така, учествуваат со своите средства, и тоа: преку поделба на изложеноста во точно определен сооднос помеѓу банката и фондот или преку давање гаранции или други слични инструменти со кои фондот (давателот на гаранцијата) гарантира покривање на дел од кредитниот ризик во случај на неплаќање на обврските од страна на должникот. Со цел да се опфатат ваквите случаи, се овозможува поповолен регулаторен третман на фондовите основани од една или повеќе централни влади, мултилатерални развојни банки или јавни институции. За сите овие фондови, пондерот за ризичност ќе изнесува 0%, при што условот ќе биде финансирањето да се изврши со уплата во удели, односно билансните и вонбилансните активности да бидат покриени со капиталот на фондот.

септември 2014 година

- Во насока на натамошно канализирање на вишокот ликвидност на банките кон нефинансискиот сектор, во септември НБРМ го ревидира механизмот за пренос на побарувачката на благајнички записи која е над потенцијалот на банките во друг

инструмент, т.е. инструментот расположливи депозити на седум дена. Во согласност со овие промени, за расположливите депозити на седум дена коишто банките ќе мора да ги издвојат доколку на аукциите на благајнички записи побаруваат повисок износ од потенцијалниот¹², е утврдена каматна стапка од 0%. За останатите средства коишто банките доброволно ќе ги пласираат во расположливи депозити на седум дена останува да важи редовната каматна стапка.

септември 2014 година

- Советот на Народната банка ја донесе Одлуката за изменување на Одлуката за задолжителната резерва, со којашто се продолжува примената на нестандартната мерка за намалување на основата за задолжителна резерва на деловните банки за износот на новоодобрените кредити на нето-извозниците и на домашните производители на електрична енергија. Основна цел на Одлуката е да се обезбеди натамошна поддршка на двата системски значајни сектора на економијата. Досегашната примена на оваа мерка генерира позитивни ефекти врз динамиката на кредитирањето, а со тоа и на целокупниот економски раст, придонесувајќи за намалување на трошокот за финансирање на претпријатијата од двата сектора, иако со помал интензитет од потенцијалниот. Во вакви услови, а имајќи ги предвид податоците што укажуваат на одредена неизвесност околу динамиката на кредитирањето на корпоративниот сектор во следниот период, Одлуката предвидува оваа нестандартна мерка да продолжи да се применува до 31 декември 2015 година.

октомври 2014 година

- Донесена е Одлуката за намалување на каматните стапки на расположливите депозити преку ноќ од 0,75% на 0,5% и на седумдневните депозити од 1,25% на 1%.

¹² За начинот на утврдување на потенцијалната побарувачка за благајнички записи видете во Одлуката за благајнички записи („Службен весник на Република Македонија“ бр. 166/13).